

Inledning

Maskrosbarn är en ideell förening som arbetar med att förbättra uppväxtvillkoren för ungdomar som lever med föräldrar som missbrukar eller föräldrar som är psykiskt sjuka.

Syftet med rapporten är dels att lyfta fram ungdomarnas egna röster, idéer och förändringsförslag och dels att öka professionellas kunskap om barns och ungdomars egna behov och åsikter. Målet är att rapporten ska bidra till att barns och ungdomars delaktighet i frågor som berör dem ökar.

Vi har genomfört kvalitativa intervjuer med 50 ungdomar mellan 14-19 år som lever i familjer med missbruk och psykisk sjukdom. Studien är unik och har ett mycket stort urval. Vi har även arbetat med tre referensgrupper med 16 deltagande ungdomar under ett år. Referensgrupperna har bland annat fått skapa en egen stödgrupp, gjort en checklista till socialtjänsten, psykiatrin och missbruksvården samt arbetat med hur vuxna på ett bättre sätt kan sprida barnkonventionen.

Resultaten visar bland annat på att 94% av de tillfrågade ungdomarna inte känner till barnkonventionen eller sina rättigheter. 80% av ungdomarna har inte fått berättat för sig vad deras förälder har för sjukdom, diagnos eller problematik av en vuxen. 72% av ungdomarna tycker inte att vuxna lyssnar på deras behov och rättigheter.

Vi har undersökt hur de tillfrågade ungdomarna vill bli bemötta, få information och hur miljön ska vara när de kommer i kontakt med myndigheter eller vårdgivare.

En majoritet av de tillfrågade ungdomarna har dåliga erfarenheter av bemötandet och stödet de har fått från professionella vuxna – men de har många kloka idéer om förändringsmöjligheter och det är främst det som rapporten syftar till att lyfta fram. Ungdomarna lyfter upp vikten av miljön och inredningen under alla former av stödsamtal, för att skapa trygghet och ge möjlighet för tillitsfulla samtal. Ungdomarna återkommer också till att det inte alltid handlar om resurser utan om vuxnas tid, engagemang och genuina intresse för dem som människor. Ungdomarna beskriver att de vill bli bemötta med respekt, värme och ”med öppna armar”. Ungdomarna säger själva att de skulle vilja att kommunikationen och samarbetet mellan ungdomar och myndigheter skulle vara bättre än de uppfattar det idag för att slippa missuppfattningar om varandra.

I diskussionen lyfter vi fram vår samlade bild, utifrån resultatet, av förändringsförslag inom skolan, socialtjänsten, psykiatrin och missbruksvården samt på samhällsnivå – detta för att förbättra uppväxtvillkoren för målgruppen av ungdomar samt stärka deras röst och rättigheter.

Vi beskriver bland annat två paragrafändringar i socialtjänstlagen på grund av att tolkningsutrymmet inom lagen idag är stort och resulterar i olika behandling, stöd och information till barn som bor i olika kommuner och som har olika socialsekreterare.

- Socialarbetaren måste ALLTID erbjuda barnet att ta med sig någon utomstående som stöd under möten. Barn behöver en annan vuxen som bara är där för deras skull och för att föra fram deras röst.
- Socialarbetarna MÅSTE ha ett enskilt samtal med varje barn utan deras föräldrar, oavsett ålder, som kommer in till socialtjänsten.

Nyckelord: Delaktighet, barnets rättigheter, föra barns röst på tal, professionellas bemötande, miljö, förändringsförslag

Varför har vi gjort den här rapporten?

Syftet med rapporten är dels att lyfta fram ungdomarnas egna röster, idéer och förändringsförslag och dels att öka professionellas kunskap om barns och ungdomars egna behov och åsikter. Målet är att rapporten ska bidra till att barns och ungdomars delaktighet i frågor som berör dem ökar.

Frågor som vi ställde oss

- Hur ser ungdomarnas erfarenhet av möten med professionella vuxna ut?
- Vad tycker och tänker ungdomarna om dessa möten?
- Hur vill ungdomarna bli bemötta och vilka förslag på förändringar lyfter de fram?
- Hur ser ungdomarnas kunskap om och förståelse av sina rättigheter ut?

- Unga vuxna som arbetar inom Socialtjänsten, BUP och beroendemottagningen ska komma till skolan och ge kunskap om vad de gör. Unga personer så att eleverna lättare kan relatera till dem.

Bilaga 5 - Checklista för socialtjänsten

Checklista för socialtjänsten

Miljön

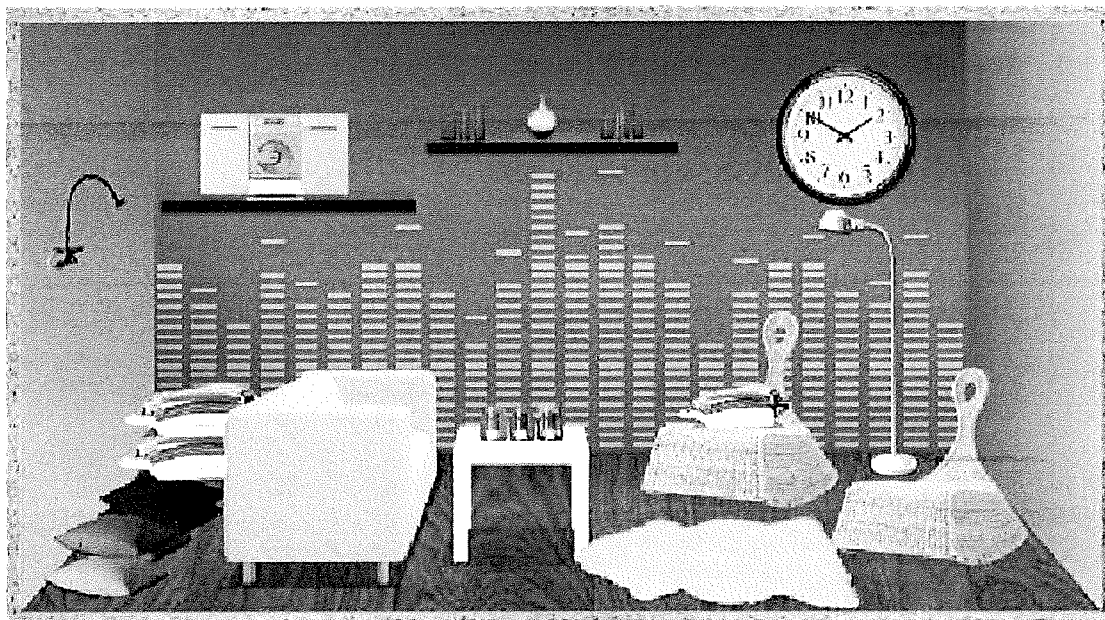
- Någon form av musik i väntrummet (glad och peppande musik)
- Skön soffa i väntrummet
- Ungdomstidningar i väntrummet ("skönt att ha något att titta i när man sitter och väntar, minskar nervositeten")
- Fåtöljer både i väntrummet och i samtalsrummet
 - Med någon form av filtar eller fällor ifall man fryser
- Temperaturen inne ska inte vara för låg (inte för kallt)
- Kaffe, te och läsk i väntrummet (gratis)
- Varma färger på väggar och möbler (inte ett "rörigt" intryck men inte heller för stelt)
- Viktigt att det inte går att se in i samtalsrummet
- Stressbollar (bra att ha om man har svårt att sitta still)
- Det ska vara lätt att ta sig till socialkontoret

Ungdomarna fick skapa ett "failat soc" som de kallar det och även ett samtalsrum så som de själva önskar att det såg ut (det "pimpade sockontoret"). Rummen skapades av ungdomarna på IKEAS hemsida.

"Failat soc"

"Pimpat soc"

Bemötande

Socialarbetaren som möter ungdomen måste:

- visa att hon/han bryr sig och ge ett "varmt" intryck
- verkligen LYSSNA
- ta ungdomen på allvar
- prata MED barnet och inte över dennes huvud
- ge utrymme för ungdomen att komma med egna förslag när det gäller frågor som rör hans/hennes liv
- vara tydlig
- anpassa språket efter ålder och mognad (inte använda svåra och komplicerade ord men inte heller prata med ungdomen som den är 3 år)
- inte säga eller lova saker som inte är möjliga att hålla
- se bakom ungdomens yta (fasad) och inte döma
- ha gott om tid på mötena så att ungdomen har tid för att berätta det som han/hon vill
- ge ungdomen möjlighet att välja om denne vill ha med sig en vuxen som stöd på olika möten (en vuxen som ungdomen själv väljer)
- vara två stycken på mötena - en som har extra tid att lyssna och en som ställer fler frågor
- informera alla parter i god tid om vilka som kommer vara närvarande på ett planerat möte
- ge förberedande information (genom telefonsamtal) några dagar innan ett möte. Det kan exempelvis innebära att ungdomen får reda på vad man ska prata om på mötet så att hon/han kan förbereda sig känslomässigt
- hålla kontakten och regelbundet informera om det aktuella läget mellan mötena
- se till att ungdomen inte behöver byta socialsekreterare under utredningens gång (så långt som det är möjligt)
 - o i de fall där ungdomen måste byta socialsekreterare - göra det möjligt för ungdomen att träffa de nya socialsekreterarna med de tidigare för att få hälsa. Se till att ungdomen får reda på bytet i god tid.
- fråga ungdomen hur denna skulle vilja ha det och ta det på allvar
- hålla det han/hon lovar
- inte ge falska förhoppningar
- ge ungdomen möjlighet att byta socialsekreterare om denna själv vill det (exempelvis om det av någon anledning inte fungerar mellan ungdomen och socialsekreteraren)
- inte konfrontera en ungdom inför dennes föräldrar
- erbjuda ungdomen att fylla i en enkel utvärdering vid en utrednings slut
 - o Vad har varit bra/mindre bra?

- vid placering –
 - inte flytta runt ungdomen utan ge denne möjlighet att stanna på ett ställe om ungdomen själv vill det och känner sig trygg där
 - ge ungdomen besked om var han/hon ska bo vid flytt i god tid
- vid möte med både ungdomen och föräldrarna: ge ALLTID ungdomen möjligheten att prata separat med socialsekreteraren utan sina föräldrar, det kan finnas olika anledningar till att ungdomen har svårt att berätta en del saker inför sina föräldrar

Bilaga 6 - Checklista för psykiatrin/missbruksvården

Checklista för psykiatrin/missbruksvården

- undersök ALLTID om era patienter har barn, oavsett om barnet bor med föräldern eller inte
- ta kontakt med barnet och se till att ni har rutiner för vem som tar den kontakten så att ni vet att det ALLTID genomförs
- om ni inte får tag på barnet eller om barnet inte vill prata med er försök igen

Den professionella som möter ungdomen måste:

- ge mig information om hur min förälder mår, vad som kommer att hända och om förälderns sjukdom
- vara ett stöd för mig och ge mig information om vad det finns för hjälp att få som anhörig
- inte lägga över problem på mig utan istället fråga mig hur jag mår
- berätta för mig att det inte är mitt fel att min förälder är sjuk och att jag inte kan göra min förälder frisk. Säg att det inte är mitt ansvar att ta hand om min förälder, det måste vuxna göra
- anpassa språket efter min ålder, använd inte för svåra ord men prata inte heller till mig som om jag vore tre år
- var öppen och LYSSNA verkligen på hur jag känner
- ALLTID bjuda in mig till ett möte med en professionell - ha det som en rutin -där den professionella:

- berättar om förälderns sjukdom
 - frågar mig om mina tankar och behov
 - berättar vad det finns för hjälp för att få som anhörig
 - berättar vad som kommer att hända framöver
- bjuda in mig till ytterligare ett möte tillsammans med min förälder innan föräldern skickas hem. Ge då information om vad för hjälp föräldern får när han/hon väl är hemma och vart vi kan vända oss om föräldern mår dåligt igen. Prata även om hur vi kan få vardagen att fungera hemma
 - när ni får information om att jag lever i en utsatt miljö som påverkar mig negativt MÅSTE ni göra en orosanmälan till socialtjänsten
 - Förklara vad som händer, jag vill vara delaktig i processen/ behandlingen - hållas aktiv under hela processen
 - Ge mig ärliga och raka svar på hur det ligger till - att undanhålla information gör mig bara ännu mer nervös, rädd och orolig
 - Prata med mig som att jag är en individ istället för bara till mina föräldrar

Miljön

- Någon form av musik i väntrummet (glad och peppande musik)
- Skön soffa i väntrummet
- Ungdomstidningar i väntrummet ("skönt att ha något att titta i när jag sitter och väntar, minskar nervositeten")
- Fåtöljer både i väntrummet och i samtalsrummet
 - Med någon form av filtar eller fällor ifall man fryser
- Temperaturen inne ska inte vara för låg (inte för kallt)
- Kaffe, te och läsk i väntrummet (gratis)
- Varma färger på väggar och möbler (inte ett "rörigt" intryck men inte heller för stelt)
- Viktigt att det inte går att se in i samtalsrummet
- Stressbollar (bra att ha om jag har svårt att sitta still)
- Tända ljus i samtalsrummet
- Någon fin tavla att titta på

